

Aplikácia práva Únie

Michael Siman

Aplikácia práva Únie

- povinnosť aplikácie práva Únie (PU)
- prehľad prameňov PU
- aplikácia vybraných prameňov PU (Zmluva o fungovaní EÚ, nariadenie, smernica, rozhodnutie)
- záväznosť PU pre slovenské orgány
- prednosť PU v úniomom a slovenskom právnom poriadku
- Úradný vestník Európskej únie

2

Povinnosť aplikácie PU

- článok 4 ods. 3 Zmluvy o EÚ
 - Členské štáty prijímú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich zo zmlúv alebo z aktov inštitúcií Únie.
 - Členské štáty pomáhajú Únii pri plnení jej úloh a neprijímú žiadne opatrenie, ktoré by mohlo ohroziť dosiahnutie cieľov Únie.
- povinnosť aplikácie PU majú všetky vnútroštátne orgány aplikujúce právo
 - súdne aj správne orgány

3

Povinnosť aplikácie PU

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii PU-a (*Simmenthal, 106/77*)
 - VS je všeobecným súdom aplikácie PU
 - VS je povinný *ex offico* v medziach svojich právomocí aplikovať PU
 - VS nesmie aplikovať žiadne vnútroštátne ustanovenie, ktoré by bolo v rozpore s PU
 - pokiaľ VS zistí rozpor vnútroštátneho práva s PU, má 2 možnosti:
 - prednostne aplikovať PU (zásada prednosti), alebo
 - obrátiť sa na Súdny dvor EÚ s prejudiciálnou otázkou
 - VS nesmie čakať na rozhodnutie legislatívneho alebo ústavného orgánu kontroly

4

Povinnosť aplikácie PU

- povinnosti vnútroštátneho súdu (VS) pri aplikácii PU (*Simmenthal, 106/77*)
 - s PU je nezlučiteľné akékoľvek vnútroštátne ustanovenie alebo legislatívny, súdny, či správny postup, ktorý obmedzuje účinnosť PU tým, že odopiera sudcovi tieto právomoci

5

Prehľad prameňov PU

- Na rozdiel od bežných medzinárodných zmlúv vytvorila Zmluva o založení ES vlastný právny poriadok, ktorý sa okamihom nadobudnutia jej platnosti stal neoddeliteľnou súčasťou právnych poriadkov členských štátov a ktorý sú vnútroštátne súdy povinné aplikovať. Vytvorením spoločenstva na neobmedzenú dobu, ktoré má vlastné inštitúcie, vlastnú subjektivitu, spôsobilosť právne konať a vystupovať na medzinárodnom poli a najmä skutočné právomoci vyplývajúce z obmedzenia či prenesenia právomocí členskými štátmi na spoločenstvo, členské štáty obmedzili, hoci len vo vymedzených oblastiach, svoje suverénne práva a vytvorili právny poriadok záväzný tak pre ich príslušníkov ako aj pre štáty samotné." (*Costa v. ENEL, 6/64, 15.7.1964, Zb. s. 1141*).

6

Prehľad prameňov PU

podľa právnej sily

- primárne právo
- všeobecné zásady PU
- medzinárodné zmluvy uzatvorené Úniou a zaväzujúce Úniu
- sekundárne právo
- judikatúra Súdneho dvora

7

Primárne právo

- zakladajúce zmluvy
 - Zmluva o Európskej únii
 - Zmluva o fungovaní Európskej únie (bývalá Zmluva o založení ES)
 - Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu
- protokoly, prílohy k zakladajúcim zmluvám
- pozmeňujúce zmluvy a akty
- zmluvy o prístupí (SR - 185/2004 Z. z.), akty o podmienkach prístúpenia
- uverejňuje sa v súlade s predpismi jednotlivých členských štátov (v SR oznámenie v Z. z.)

8

Všeobecné zásady PU

- vytvorené ustálenou judikatúrou Súdneho dvora
- klasifikácia všeobecných zásad
 - VZ odvodené z povahy Únie a jej právneho poriadku
 - VZ odvodené z právnych poriadkov členských štátov
 - základné práva a slobody
 - VZ odvodené z medzinárodného práva
- vnútroštátne ustanovenia (predpisy), ktoré patria do pôsobnosti úniového práva, musia byť v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie (*C-260/89, ERT, 18.6.1991, Zb. s. I-2925, body 43-45*)

9

Všeobecné zásady PU

- vybrané všeobecné zásady
 - zásada prednosti PU
 - zásada priameho účinku PU
 - zásada jednotnej aplikácie a interpretácie PU
 - základné ľudské práva a slobody
 - zásada náhrady škody spôsobenej porušením PU zo strany členského štátu
 - zásada zákazu bezdôvodného obohatenia

10

Všeobecné zásady PU

- vybrané všeobecné zásady
 - zásada rovnakého zaobchádzania a nediskriminácie
 - zásada právnej istoty (ne bis in idem, zákaz retroaktivity, rešpektovanie nadobudnutých práv)
 - zásada rešpektovania legitímnej dôvery (legitímnych očakávaní)
 - zásada proporcionality (primeranosti)
 - zásada dobrej správy
 - zásada starostlivosti voči hospodárskemu subjektu
 - zásada opatrnosti

11

Medzinárodné zmluvy

- vonkajšie dohody
 - obchodné dohody (čl. 133 ZES), asociačné dohody (čl. 310 ZES), dohody o spolupráci (čl. 300 ZES)
 - dohody uzatvorené na základe implicitných vonkajších kompetencií (*AETR, 22/70; Kramer, 3, 4 a 6/76*)
 - jednostranné akty orgánov vytvorených dohodami (*Sevince, C-192/89*)
 - dohody zaväzujúce Úniu na základe sukcesie do práv a povinností členských štátov, napr. WTO (*International Fruit, 21 až 24/72*)

12

Sekundárne právo

- akty inštitúcií
 - záväzný: nariadenia, smernice, rozhodnutia (legislatívne, nelegislatívne, delegované, vykonávacie)
 - záväznosť odôvodnenia aktu?
 - nezáväzný: odporúčania, stanoviská
 - ostatné akty (neuvedené v čl. 288 ZFEÚ, napríklad medziinštitucionálne dohody, oznámenia, rezolúcie, závery, vyhlásenia, programy)
- uverejňovanie aktov
 - Úradný vestník Európskej únie
 - časová záväznosť, úradný jazyk, elektronická verzia
 - platnosť, účinnosť aktov
 - prezumpcia platnosti, neexistencia aktu

13

Vlastnosti práva Únie

- nepriama aplikácia (nepriamy účinok) práva Únie
 - súdny alebo správny orgán je povinný vykladať vnútroštátne právo eurokonformným spôsobom (t. j. v súlade s právom Únie)
 - týka sa automaticky celého práva Únie
- priama aplikácia (priamy účinok) práva Únie
 - fyzická alebo právnická osoba sa môže odvolávať na práva alebo povinnosti, ktoré priamo vyplývajú z ustanovenia práva Únie
 - nie je automatická pri všetkých prameňoch práva Únie

14

Aplikácia zakladajúcich zmlúv

- ustanovenia primárneho práva s úplným (horizontálnym aj vertikálnym) priamym účinkom:
 - články 34, 35, 45, 49, 56, 57 ods. 3, 101 ods. 1, 102, 157 ods. 1 a 2 Zmluvy o fungovaní EÚ
- ustanovenia primárneho práva s obmedzeným (len vertikálnym) priamym účinkom:
 - články 18 ods. 1, 28, 30, 37 ods. 1 a 2, 63, 106 ods. 2, 108 ods. 3, 110 Zmluvy o fungovaní EÚ

15

Aplikácia nariadení

- sú všeobecne záväzný (celý text)
- sú vo všeobecnosti priamo aplikovateľné (uplatniteľné) (čl. 288 ZFEÚ)
 - vo vertikálnych ako aj v horizontálnych sporoch
- nariadenie sa netransponuje do vnútroštátnych predpisov (*Variola, 34/73*)
- na vykonanie nariadenia môžu členské štáty prijímať právne predpisy, ak ich na to nariadenie výslovne splnomocňuje (*Peter, C-290/91*)

16

Aplikácia smerníc

- sú záväzný len pre členské štáty a len pokiaľ ide o ciele, ktoré sledujú
- členský štát má povinnosť transponovať ich do vnútroštátnej právnej úpravy
 - do všeobecne záväzného vnútroštátneho predpisu (v SR zákon alebo aproximačné nariadenie vlády)
 - uviesť odkaz na smernicu
 - oznámiť transpozíciu Komisii

17

Aplikácia smerníc

- nepriama aplikácia (nepriamy účinok) smernice
 - založená na eurokonformnej interpretácii vnútroštátneho práva (*Marleasing, C-106/89*)
 - vnútroštátne právo musí byť interpretované v súlade s ustanoveniami smernice
 - použiteľná v horizontálnych aj vertikálnych sporoch
 - vnútroštátny súd aj správny orgán sú povinní vykladať vnútroštátne právo čo najviac v zmysle znenia a cieľov smernice, aby sa dosiahol smernicou sledovaný výsledok (*Kofoed, C-321/05, 5.7.2007, Zb. s. I-5795, bod 45*)

18

Aplikácia smerníc

- nepriama aplikácia (nepriamy účinok) smernice
 - zásada eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva platí nielen v prípade vnútroštátnych ustanovení osobitne prijatých na vykonanie smernice, ale vzťahuje sa na vnútroštátne právo ako celok (*Impact, C-268/06, 15.4.2008, Zb. s. I-2483, bod 115*)

19

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) smernice (*Marshall II, C-271/91*)
- prichádza do úvahy len subsidiárne ako ultima ratio vtedy, ak eurokonformný výklad problematického vnútroštátneho ustanovenia nie je možný (*napr. Connect Austria, C-462/99, 22.5.2003, Zb. s. I-5197, bod 40*)

20

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) je ak sú súčasne splnené nasledujúce podmienky:
 - uplynula transpozičná lehota;
 - smernica nie je správne transponovaná (chýbajúca, neskorá alebo neúplná transpozícia) alebo nie je zabezpečená jej úplná účinnosť;
 - ustanovenie smernice zakladajúce právo pre jednotlivca alebo povinnosť pre členský štát musí byť dostatočne jasné, presné a nepodmienené;
 - priama aplikácia nesmie mať za následok uloženie povinnosti fyzickej alebo právnickej osobe, alebo založenie resp. sprísnenie trestnej zodpovednosti tých, ktorí sa dopustia porušenia jej ustanovení (*Arcaro, C-168/95, 26.9.1996, Zb. s. I-4705, bod 37*)

21

Aplikácia smerníc

- priama aplikácia (priamy účinok) smernice je teda možná iba v konaniach proti členskému štátu, resp. proti akémukoľvek subjektu, ktorý koná v jeho mene, napríklad:
 - orgán verejnej správy
 - orgán územnej samosprávy
 - štátny podnik
 - akýkoľvek iný subjekt, ktorý je bez ohľadu na svoju právnu formu na základe aktu verejnej moci a pod kontrolou verejnej moci poverený plnením služby verejného záujmu a ktorý na tento účel disponuje väčšími právomocami v porovnaní s pravidlami, ktoré sa aplikujú vo vzťahoch medzi súkromnoprávnymi subjektmi (*Farrell, C-356/05, 19.4.2007, Zb. s. I-3067, bod 40*)

22

Aplikácia smerníc

- účinky smernice pred uplynutím transpozičnej lehoty (tzv. blokačný účinok)
 - členské štáty majú povinnosť zdržať sa už počas plynutia transpozičnej lehoty smernice prijatia takých vnútroštátnych ustanovení, ktoré by svojou povahou mohli vážne ohroziť uskutočnenie cieľa stanoveného smernicou (Komisia p. Belgicku, C-422/05, 14.6.2007, Zb. s. I-4749, body 63 až 65 a 68; Stichting Zuid-Hollandse Milieufederatie, C-316/04, 10.11.2005, Zb. s. I-9759, bod 42; Inter-Environnement Wallonie, C-129/96, 18.12.1997, Zb. s. I-7411, body 43 až 45; Mangold, C-144/04, 22.11.2005, Zb. s. I-9981, bod 67). Táto povinnosť zdržať sa konania platí pre všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov, ktoré sa odo dňa vstupu smernice do platnosti musia v čo najširšej miere zdržať takej interpretácie únieového práva, ktorá by mohla po uplynutí transpozičnej lehoty vážne ohroziť dosiahnutie cieľa sledovaného smernicou (VTB-VAB, C-261 a 299/07, 23.4.2009, body 38 a 39; Adeneler, C-212/04, 4.7.2006, Zb. s. I-6057, body 122 a 123).

23

Aplikácia smerníc

- prípustné dôvody nesplnenia transpozičnej povinnosti
 - ak by jej transpozícia nemala z geografických dôvodov zmysel (Komisia p. Spojenému kráľovstvu, C-441/00, 30.5.2002, Zb. s. I-4699, bod 17; Komisia p. Írsku, C-372/00, 13.12.2001, Zb. s. I-10303, bod 13), napríklad ak by vnútrozemský členský štát mal transponovať smernice týkajúce sa pobrežných vôd členských štátov
 - ak by jej transpozícia bránila plneniu záväzkov vyplývajúcich z medzinárodnej dohody uzatvorenej medzi treťou krajinou a členskými štátom pred jeho prístupom k Unii (pozri čl. 351 ods. 1 ZFEÚ)
 - z dôvodu existencie vyššej moci

24

Aplikácia rozhodnutí

- rozhodnutia adresované fyzickým a právnickým osobám
 - môžu byť priamo aplikované bez obmedzenia rovnako ako nariadenia
- rozhodnutia adresované členským štátom
 - môžu byť priamo aplikované za obdobných podmienok ako smernice (*Carp, C-80/06, 7.6.2007, Zb. s. I-4473, bod 22*)

25

Závaznosť PU pre orgány SR

- čl. 144 ods. 1 Ústavy SR
 - sudcovia sú pri rozhodovaní viazaní medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2, t. j. Zmluvou o EÚ aj Zmluvou o fungovaní EÚ
- § 2 ods. 1 zákona č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie
 - nevyvrátiteľná právna domnienka znalosti právne záväzných aktov, ktoré v boli v úradnom vestníku uverejnené
- § 121 OSP
 - nedokazujú sa právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie

26

Závaznosť PU pre orgány SR

- čl. 2 Aktu o podmienkach prístúpenia
 - *Odo dňa prístúpenia budú ustanovenia pôvodných zmlúv a aktov prijatých inštitúciami a Európskou centrálnou bankou pred prístupím záväzné pre nové členské štáty a budú sa uplatňovať za podmienok stanovených v týchto zmluvách a v tomto akte.*
- čl. 58 Aktu o podmienkach prístúpenia
 - *Texty aktov inštitúcií a Európskej centrálnej banky prijatých pred prístupím vyhotovené Radou, Komisiou alebo Európskou centrálnou bankou v českom, estónskom, maďarskom, lotyšskom, litovskom, maltskom, poľskom, slovenskom a slovinskom jazyku budú odo dňa prístúpenia autentické za rovnakých podmienok ako znenia vyhotovené v súčasných jedenástich jazykoch.*

27

Prednosť PU

- prednosť PU v úniomom právnom poriadku (*Costa v. ENEL, 6/64*)
 - definuje vzťah PU k vnútroštátnemu právu v prípade, ak si odporujú
 - všeobecná pôsobnosť zásady prednosti
 - všetky normy PU majú bez ohľadu na ich právnu silu alebo priamy účinok prednosť pred akoukoľvek vnútroštátnou normou, vrátane noriem ústavných
 - prednosť sa uplatňuje vo všetkých právnych odvetviach

28

Prednosť PU

- prednosť PU v slovenskom právnom poriadku
 - čl. 7 ods. 2 Ústavy SR
 - *SR môže medz. zmluvou, (...) al. na základe takejto zmluvy preniesť výkon častí svojich práv na Európske spoločenstvo a EÚ.*
 - *Právne záväzné akty ES-iev al. EÚ majú prednosť pred zákonmi SR.*

29

Úradný vestník Európskej únie

- Ú. v. EÚ vychádza každý pracovný deň vo všetkých 23 úradných jazykoch EÚ a skladá sa z dvoch hlavných častí: L pre legislatívu a C pre informácie a oznamy, a z tretej vedľajšej časti S pre verejné obstarávanie
- vydáva ho Úrad pre vydávanie publikácií EÚ
- v Úradnom vestníku EÚ sa uverejňujú (čl. 297 ZFEÚ)
 - všetky legislatívne akty
 - nelegislatívne nariadenia a smernice určené všetkým členským štátom
 - rozhodnutia, ktoré neuvádzajú, komu sú určené
 - fakultatívne aj iné akty

30

Úradný vestník Európskej únie

- Akty, ktoré musia byť uverejnené v Ú. v. EÚ, nadobúdajú účinnosť (aj platnosť) v dvadsiaty deň po ich uverejnení, ak v nich nie je stanovené inak. Najskôr však môžu nadobudnúť účinnosť dňom ich uverejnenia (Silos, C-228/99, 8.11.2001, Zb. s. I-8401, bod 15; Westzucker, 57/72, 14.3.1973, Zb. s. 321, bod 19).
- Akty, ktoré sú iba oznamované ich adresátom, nadobúdajú účinnosť dňom ich oznámenia.
- Zásada právnej istoty vyžaduje, aby úniová právna úprava umožnila dotknutým osobám poznať s istotou rozsah povinností, ktoré im ukladá, čo možno zabezpečiť iba riadnym uverejnením tejto právnej úpravy, a to v úradnom jazyku adresáta (Skoma-Lux, C-161/06, 11.12.2007, Zb. s. I-10841, bod 38).

31

Úradný vestník Európskej únie

- právne záväzná elektronická verzia Úradného vestníka EÚ (v 24 jazykoch, nariadenie Rady č. 216/2013 zo 7. marca 2013)
– <http://eur-lex.europa.eu>

32

Úradný vestník Európskej únie

- zákon č. 416/2004 Z. z. o Úradnom vestníku Európskej únie
 - zavádza nevyvrátiteľnú právnu domnienku znalosti právne záväzných aktov, ktoré boli v tomto úradnom vestníku uverejnené (§2)
- § 121 OSP zbavuje povinnosti dokazovať „*právne záväzné akty, ktoré boli uverejnené v Úradnom vestníku Európskych spoločností a v Úradnom vestníku Európskej únie*“
- právne záväzné akty Únie sú od 1.5.2004 uverejňované aj v slovenskom jazyku (do 1.5.2004 boli preložené do slovenského jazyka a uverejnené v mimoriadnom vydaní úradného vestníka)

33

Citácie právnych textov EÚ

- sekundárne právo
 - od 1. 2. 2003 doteraz: skratka Ú. v. EÚ
 - od 1. 1. 1958 do 31. 1. 2003: skratka Ú. v. ES
- príklady
 - smernica Rady 92/50/EHS z 18. júna 1992 o koordinácii postupov verejného obstarávania služieb (Ú. v. ES L 209, s. 1; Mím. vyd. 06/001, s. 322) (06 = kapitola, 001 = zväzok
 - usmernenia k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 23 ods. 2 písm. a nariadenia č. 1/2003 (Ú. v. EÚ C 210, 2006, s. 2)

34

Citácie právnych textov EÚ

- rozsudky Súdneho dvora EÚ
 - rozsudok – dátum – názov – číslo – zbierka s./zbierka + rok, s. – bod
- príklady
 - rozsudok zo 14. decembra 2006, Denkavit Internationaal a Denkavit France, C-170/05, Zb. s. I-11949, bod 34
 - pozri rozsudky zo 4. apríla 1974, Komisia/Francúzsko, 167/73, Zb. s. 359, bod 15, a z 10. apríla 2003, Komisia/Nemecko, už citovaný, bod 29
 - pozri návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka C. Stix-Hackl 27. apríla 2006 vo veci Európske spoločenstvo (rozsudok z 26. októbra 2006, C-199/05, Zb. s. I-10485)
 - pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 2000, Hautem/EIB, T-II/00, Zb. s. II-4019, bod 43 a tam citovanú judikatúru

35